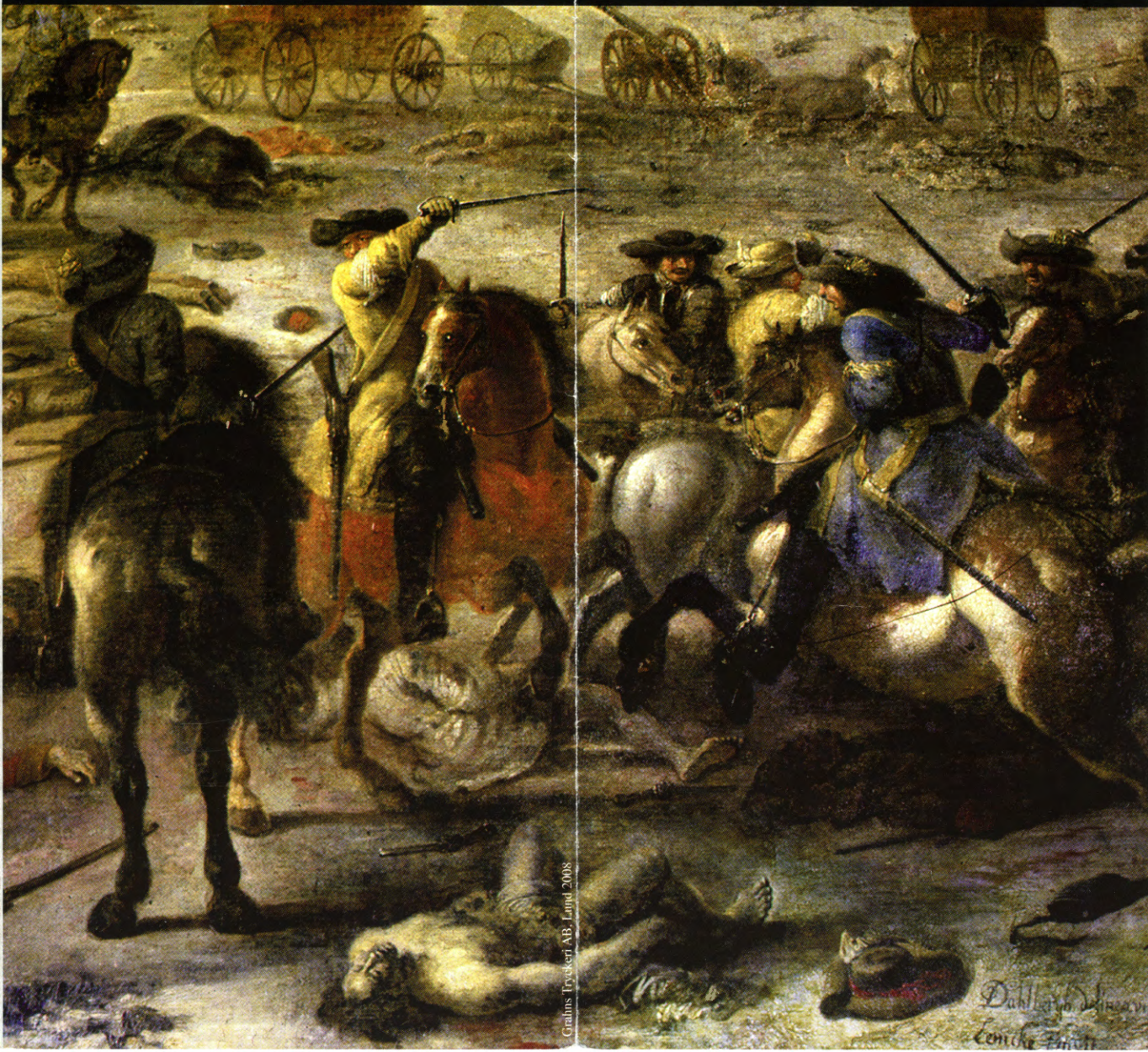

Denna broschyr har utgivits av Lunds Turistbyrå. Text: Göran Larsson & Claes Wahlöö. Grafisk form: Lönegård & Co. Omslagsmålning: Johan Filip Lemke, Nationalmuseum. Foto ovan: Kävlingeån där svenskarna gick över. Foto Nyårsdagen 1997, Claes Wahlöö.

Slaget vid Lund

Skånska kriget och Slaget vid Lund

Bakgrund

Alltsedan freden i Roskilde år 1658 då Danmark tvingades att till Sverige avträda sina landsdelar öster om Öresund; Skåne, Halland, Blekinge och för en tid även Bornholm var den danska politiken inriktad på att återta det som förlorats.

Ett tillfälle yppade sig år 1675 då Sverige genom sin allians med Frankrike drogs in i krig mot Österrike, Brandenburg och Nederländerna. Danmark förklarade krig på hösten 1675 och i juni 1676 landsteg en dansk armé om 15.000 man vid Råå fiskeläge. Hela Skåne och Blekinge utom Malmö fästning – som förblev under svensk kontroll kriget igenom – besattes snabbt av danska trupper. De danska truppernas ankomst välkomnades av stora delar av befolkningen och dansk förvaltning återinfördes. De svenska styrkorna fick utrymma landskapen och dra sig tillbaka till Småland.

Norden 1676

Trots den danska numerära överlägsenheten blev Slaget vid Lund en svensk seger - men till ett mycket högt pris. I dödade på slagfältet förlorade danskarna 6.000 - 6.500 och svenskarna 3.000 - 3.500 man. Detta var lika med närmare hälften av de stridande. Därmed är slaget ett av krigshistoriens blodigaste i relativa förlustsiffror. Slaget vid Lund avslutade inte Skånska kriget men framstår trots detta som krigets mest betydelsefulla drabbning. Freden slöts inte förrän i augusti 1679 i Lund och ingendera sidan uppnådde några territoriella vinster. Gränserna från freden i Roskilde 1658 låg fast.

Gravarna

Det dröjde mycket länge innan någon av massgravarna från slaget påträffades. Det skedde 1995 på Norra Nöbbelövs kyrkogård. Där påträffades i ett ledningsschakt skelettdelar och uniformsdetaljer. Ett par av skallarna uppvisar skador efter värjhugg.

Fynd från massgravarna i Norra Nöbbelöv

Monumentet

1883 invigdes monumentet över slaget, placerat vid Lerbäckshög. Initiativet utgick från De Skånska Landskapens Historiska och Arkeologiska Förening med historikern Martin Weibull som drivande kraft. Monumentet ritades av Helgo Zettervall och var ursprungligen byggt i cement som 1930 ersattes med granit. Monumentets budskap är försoningen mellan Danmark och Sverige, inte den svenska segern.

Om tidräkning

Slaget vid Lund ägde rum måndagen den 4 december 1676. Det var dagen efter den första adventssöndagen. Enligt vår kalender skulle detta ha varit den 14 december. I Sverige användes ända till 1753 den julianska kalendern.

Veta mera:

På Kulturens utställning "Makt över liv" skildras slaget med uniformer, kartor, fynd, bilder mm.

Dvd och bok över slaget finns att köpa på Lunds Turistbyrå.

Litteratur om Slaget vid Lund:

Claes Wahlöö och Göran Larsson: Sextonhundrasjuttiosex. Föreningen Gamla Lunds årsbok 1996

Claes Wahlöö och Göran Larsson: Slaget vid Lund – Ett mord och icke ett fältslag. 1998

Göran Rystad red.: Kampen om Skåne, 2005

Per Dahl red.: Svensk Militärhistorisk Atlas. 2000

Första aktionen

10.00 Efter hårda strider pressades den danska vänsterflygeln bakåt och flydde mot lägret vid Skälshög och vidare mot Kävlingeån förföljda av de svenska trupperna med Carl XI i spetsen. Största delen av de danska trupperna och däribland Christian V räddade sig över ån och fortsatte mot Landskrona, men många danska soldater drunknade. Carl XI och delar av den högsta svenska ledningen befann sig nu långt borta från det egentliga slagfältet vid Lund.

10.00–12.00 gick återstoden av arméerna i strid med varandra i området längs vägen till Kävlinge mellan Vallkärra och Lerbäckshög. Danskarna var här överlägsna i kavalleri och artilleri. I den svenska armén rådde också ovisshet om kungens öde. Efter mycket hårda strider drog sig båda tillbaka för att reorganisera sina styrkor och rörde sig sedan söderut mot Lund.

Andra aktionen

13.15–14.15 ägde hårda strider rum i terrängen omedelbart norr om staden. De slutade med att svenskarna stod grupperade kring Väderkvarnshöjden. De danska styrkorna förberedde ett slutligt anfall och då de nu var klart numerärt överlägsna tycktes en dansk seger vara nära förestående.

Tredje aktionen

Omkring **1415** återvände Carl XI i spetsen för nio skvadroner till slagfältet. Inför hotet om att bli omringade vände danskarna för att slå de nyanlända ryttarna. Dessa pressades bakåt av de överlägsna danska styrkorna medan Carl XI själv lyckades ta sig genom de danska linjerna till de svenska trupperna vid Lund som under kungens ledning satte sig i rörelse norrut i danskarnas rygg.

Fjärde aktionen

15.15–17.00 stod slutstriden i terrängavsnittet Norra Nöbbelöv/Vallkärra där den danska armén blev kringränd. Striden blev en förbittrad närstrid med fruktansvärda förluster i människoliv. Resterna av den danska armén lyckades dock snart att i skydd av det fallande vintermörkret dra sig tillbaka mot Landskrona. De svenska styrkorna var alltför utmattade för att orka förfölja.

Den 17 augusti 1676 möttes danska och svenska trupper utanför Halmstad vilket slutade i ett danskt nederlag. Danskarna beslöt sig därefter för att gå i vinterkvarter i Skåne och undvika vidare strider under året. Den svenska armén följde efter och i november befann sig båda arméerna norr om Lund. Den danska i ett läger vid Skälshög söder om Kävlingeån och den svenska kring Lilla Harrie norr om ån. Den svenska armén led brist på förnödenheter och sjukdomar härjade bland soldaterna. Svenskarna var tvungna att nå ett avgörande eller utrymma Skåne. Efter rekognoseringar av terrängen söder om ån beslöt sig den svenska ledningen för att försöka göra ett överraskande anfall mot det danska lägret. Planen sattes i verket den 4 december 1676 sedan Kävlingeån frusit till.

Den danska armén bestod av närmare 13 000 man och den svenska av omkring 8 000 man. Till detta kom att danskarna hade betydligt mera artilleri.

I spetsen för arméerna stod de bägge kungarna – den trettioårige Christian V och den tjuogoettårige Carl XI.

Slaget vid Lund

den 4 december 1676

Anmarschen och förtruppernas strid

01.30 bröt den svenska armén upp från sitt läger vid Lilla Harrie.

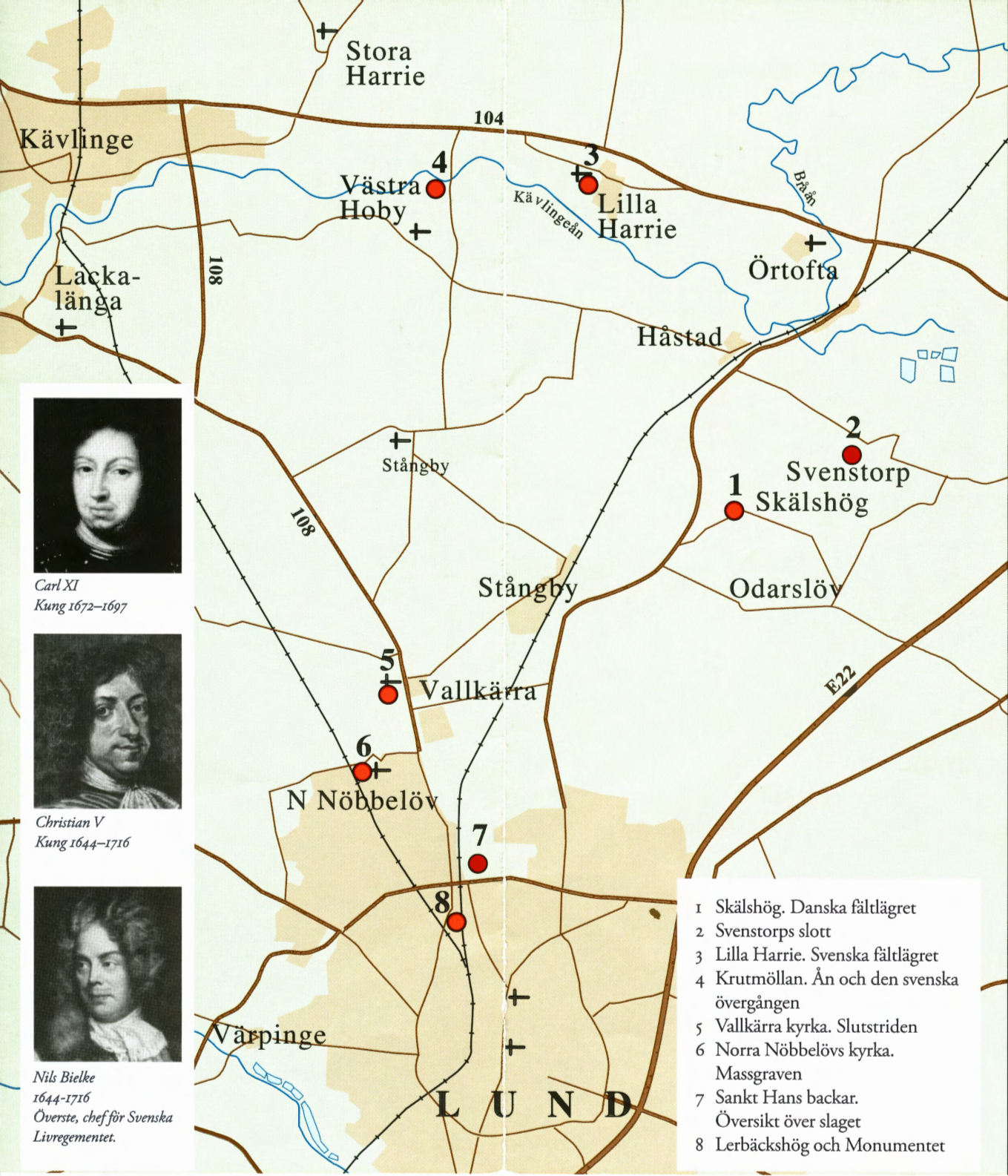
04.00 påbörjade den svenska armén övergången av Kävlingeån på isen vid Rinnebäcksmölla.

07.00 nådde täten på de svenska trupperna fram till i höjd med Stångby kyrka. Vid denna tidpunkt upptäckte danska posteringar i trakten av Västra Hoby att svenskarna var på marsch och den danska armén intog full stridberedskap.

Under tiden fortsatte den svenska armén längs landsvägen mot Lund över Vallkärra.

08.30–09.00 mötte den svenska förtruppen danska styrkor vid Väderkvarnshöjden omedelbart norr om Lunds norra utfart. Striden slutade med att svenskarna besatte höjden.

Efter denna inledande strid möttes den svenska högerflygeln och den danska vänsterflygeln mellan Väderkvarnshöjden (nuv. kv. Bryggeriet) och Lerbäckshög (vid Monumentet)

Stora
Harrie

Kävlinge

104

4
Västra
Hoby

Kävlingeån

3
Lilla
Harrie

Brån

Örtofta

Lacka-
länga

108

Håstad

Stångby

108

Stångby

2
1
Svenstorp
Skälshög

Odarslöv

E22

Vallkärra

5
6
N Nöbbelöv

N Nöbbelöv

7

8

Värpinge

L U N D

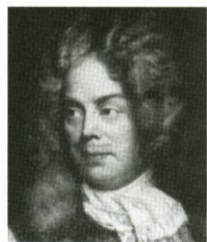
- 1 Skälshög. Danska fältlägret
- 2 Svenstorphs slott
- 3 Lilla Harrie. Svenska fältlägret
- 4 Krutmöllan. Ån och den svenska övergången
- 5 Vallkärra kyrka. Slutstriden
- 6 Norra Nöbbelövs kyrka. Massgraven
- 7 Sankt Hans backar. Översikt över slaget
- 8 Lerbäckshög och Monumentet

Carl XI
Kung 1672–1697

Christian V
Kung 1644–1716

Nils Bielke
1644–1716
Överste, chef för Svenska
Livregimentet.